

Fascism i folkhemmet?

En studie om Sverigedemokraternas ideologiska hemvist

Abstract

This thesis is about the political party the Sweden democrats and its ideological residence, trying to answer the question whether it's correct to define it as fascist or not. Very little previous research has made a deeper analysis into this which makes this study both more interesting and more important.

There is a lack of consensus about the definition of fascism among scholars, and especially between historians on the one side and political scientist on the other. In this study I have sided with the political scientists on the fact that the political theory of fascism is the primary factor to define the ideology of fascism and not by the appearance or the attitude of the political movement. In relation to this I have created an ideal type of fascism – based on The Doctrine of Fascism – and used it as an analytical tool to study the manifesto of the Sweden democrats – which will act as the primary raw material for the party's ideology.

To be able to grade the connection between fascism and the Sweden democrats a seven step “ideological circuit diagram” have been constructed and it showed that the ideological connection between fascism and the Sweden democrats is very weak. Although it is necessary to conclude that these results can't be used to draw the conclusion that the party rather is to be defined as “right-wing populist” – a popular definition within this field of political party research.

Nyckelord: Sverigedemokraterna, fascism, högerpopulism, idéanalys, idealtyp

Antal ord: 9997

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Problemformulering	2
3	Tidigare forskning	3
3.1	Fascismen	3
3.2	Högerpopulismen	6
3.3	Sammanfattning	8
4	Metod & operationalisering	10
4.1	Kategorier och dimensioner	11
4.2	Ideologiskt kopplingsschema	12
4.3	Sammanfattning	14
5	Material	15
6	Idealtyp	17
6.1	Ideologiska postulat.....	17
6.2	Grundläggande värderingar.....	18
7	Analys	20
7.1	Ideologiska postulat.....	20
7.2	Grundläggande värderingar.....	21
8	Diskussion	23
9	Slutsats	26
10	Referenser	29
10.1	Tryckta källor	29
10.2	Elektroniska källor	30

1 Inledning

Sen drygt trettio år tillbaka så har Europa sett en rad nya partier uppstå på den politiska kartan – en så kallad ”tredje våg” av den radikala högern (Mudde, 2013: 2). Dessa har profilerat sig i att vara allt från skattepolitiska missnöjespartier till mer eller mindre renodlat högerextremistiska.

Det har inom forskningen funnits en oenighet kring hur dessa partier borde definieras, varav många hävdar att de borde betecknas som högerradikalt populistiska medan vissa hävdar att en del av dem borde anses som fascistiska. Oavsett vilket så har det forskats mer på dessa partier än vad de gjorts på andra politiska partier – sammanlagt (2013: 2).

Länge intog Sverige en relativt unik position på den europeiska politiska kartan av att landet inte hade ett av dessa partier etablerat i sitt parlament. Detta förändrades dock i september 2010 då Sverigedemokraterna valdes in i riksdagen, och i kölvattnet av detta har det också förts en samhällsdebatt om vilken ideologisk kategorisering som borde göras gällande SD. Exempelvis har både statsministern och finansministern hävdat att partiet är nyfascistiskt (sverigesradio.se, 2014: *Magdalena Andersson om SD: Ett nyfascistiskt parti*; dn.se, 2014: *Även Löfven kallar SD för nyfascistiskt*) samtidigt som de får medhåll från historikern och Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborg (aftonbladet.se; 2014: *Jo, SD är nyfascister*). Men inom den svenska forskarkåren råder det oenighet kring detta och de flesta har snarare hävdat att en annan definition borde vara mer lämplig (fof.se, 2014: *Fascister eller inte – vad anser forskarna?*).

Vad gäller forskningen kring SD och fascismen så har den dock varit väldigt fattig. Med sökorden ”Sverigedemokraterna” och ”fascism” får en endast upp sju träffar på LUBsearch, och även om det finns rikliga åsikter i samhällsdebatten så saknas det tillsynes ett tillfredställande underlag inom forskningen. En fråga som då uppstår är, existerar detta tomrum av en anledning? Är avsaknaden av forskning kring SD och fascismen ett tecken på det obetydliga i det hela? Jag vill hävda att så inte är fallet. Lyfter vi blicken så kan vi se att det finns en betydande forskning kring europeiska partier som kategoriseras som ”högerpopulistiska” men även en gedigen forskning kring fascism och dess korrekta definition.

Att studera dessa nya partier – av flera definierade som ”högerpopulistiska” – och att studera fascismen är ett utbrett forskningsområde. Att denna inte i tillfredställande grad letat sig till Sverige och till ett parti som Sverigedemokraterna ser jag inte som en utsaga för ett tomrum som borde förbli tomt, utan som ett tomrum som borde fyllas för att därmed komplettera till den internationella forskningen. Denna uppsats har således i syfte att ta avstamp i denna forskning och i denna debatt och därmed kring den ideologiska definitionen av Sverigedemokraterna.

2 Problemformulering

Är Sverigedemokraterna ett fascistiskt parti? Är det ett högerpopulistiskt parti? Eller är det ingetdera av dessa två ideologiska definitioner? Merparten av den forskning som gjorts kring Sverigedemokraterna har varit inom frågan av en högerpopulistisk definition av partiet, medan det gjorts väldigt lite forskning kring kategoriseringen om Sverigedemokraterna som ett fascistiskt parti. Det är således utifrån detta faktum som jag ämnar genomföra den här studien, det vill säga att fungera som ett komplement till den redan etablerade forskningen kring Sverigedemokraternas ideologiska hemvist, och fylla upp det tomrum som finns kring fascismforskningen kring partiet.

Varför det i sig är intressant att studera om SD är ett fascistiskt parti eller inte grundar sig enligt min mening i frågan om ett etablerat politiskt parti kan tillhöra en ideologisk schattering trots att det utger sig för att tillhöra en helt annan. Att ljuset faller på Sverigedemokraterna specifikt grundar sig i den aktuella debatten om partiets ideologiska hemvist.

Utifrån detta så upplever jag således att det går att fånga upp både en inomvetenskaplig och en utomvetenskaplig relevans med den här studien – den ene kopplat till att fungera som ett komplement till den etablerade forskningen, medan den andre till att bidra till samhällsdebatten om det politiska tillståndet i Sverige och dess eventuella utveckling.

Vad gäller själva frågeställningen för den här studien så sammanfattas den följande: Är den ideologiska definitionen av Sverigedemokraterna att likställa med fascism?

3 Tidigare forskning

I en svensk samhällsdebatt så har det främst hävdats av författaren och journalisten Henrik Arnstad att Sverigedemokraterna är ett fascistiskt parti – varav han i boken *Älskade fascism* utgår ifrån Roger Griffins fascismdefinition för att belägga detta (2013: 390-391). I *Sverigedemokraternas svarta bok* så vidhåller han också sitt ställningstagande om SD som ett fascistiskt parti (2014: 117-138). Detta har dock tillbakavisats av bland annat Anna-Lena Lodenius – även hon författare och journalist – varav Lodenius menar att SD borde betecknas som ett högerradikalt populistiskt parti, och avfärdar samtidigt Griffins definition som alldeles för bred och allomfattande (2015: 34-37, 43).

3.1 Fascismen

När det kommer till den internationella akademiska forskningen så låt oss då först ta avstamp i Roger Griffins fascismdefinition. 1991 kom den brittiske historikern ut med sin bok *The Nature of Fascism* där han lanserade definitionen; ”Fascism is a genus of political ideology whose mystic core in its various permutations is a palingenetic form of populist ultranationalism” (1991: 26).

Med ”palingenetic” syftar Griffin på återfördelse efter en tid av kris och nedgång (1991: 32-33), ”populist” innebär en politisk rörelse som baserar sin legitimitet på en folklig makt (1991: 36-37) och ”ultra-nationalism” åsyftar en nationalism som tar avstånd från de liberala institutionerna och upplysningens humanism och som därigenom förordar en nation som enbart inkluderar de som tillhör den egna etniska gemenskapen (1991: 37).

Kopplat till detta anser Roger Griffin också att fascismen är ”essentially racist” men att det inte behöver ta sig uttryck genom tilltron kring myten av en ren ras eller att det behöver sträcka sig bortom föreställningen kring en nationskänsla kring den egna kulturen och historien (1991: 48). Med dessa begrepp så formulerar Griffin den idealtyp för fascismen som han bedömer vara ett ”fascist minimum” (1991: 38-39).

Utifrån denna idealtyp så bedömer Roger Griffin bland annat det italienska partiet *Movimento Sociale Italiano* – MSI – att falla inom ramen för ”nostalgic fascism/neo-nazism”, det flamländska separatistpartiet *Vlaams Blok* inom ramen för ”mimetic fascism/neo-nazism” och det österrikiska partiet *Freiheitliche Partei Österreichs* – FPÖ – kategoriseras som ”crypto-fascism” (1991: 163-167). Däremot så menar den brittiske historikern att Le Pens *Front National* i Frankrike

inte är att beteckna som ett fascistiskt parti (1991: 161). Sin ståndpunkt kring Front National vidhåller Griffin i en intervju för *Vox* där han också menar att Sverigedemokraterna – tillsammans med det tyska *Alternative für Deutschland* och det nederländska *Partij voor de Vrijheid* – är att beteckna som högerextrem populistiska partier snarare än fascistiska (vox.com, 2016: *I asked 5 fascism experts whether Donald Trump is a fascist. Here's what they said*). I samma artikel så uttrycker sig också historikern Stanley G. Payne om att partier som FN och SD är att definiera som högerpartier inom en konservativ rörelse snarare än fascisterna.

Någon enhetlig konsensus kring Griffins definition av fascism går det dock inte att urskönja inom forskningen. En av de som kritiserat Roger Griffins definition är den brittiske historikern Kevin Passmore, varav han i sin bok *Vad är Fascism?* benämner dennes definition i att vara en del av den ”uppdaterade totalitarismteorin” – varav den ursprungliga totalitarismteorin var den där fascism och kommunism kategoriserades tillsammans på grund av deras totalitära samhällssystem (2014: 25) – och där Passmore anser att det huvudsakligen finns två problem med denna teoribildning (2014: 27-29).

Det första är att den utgår ifrån att den stora massan är likformig och passiv och att den i sin tur blir en del av fascismen ”genom en rituell upprepning av idéer och/eller härskartekniker” (2014: 28). För det andra menar Kevin Passmore att totalitarismteorierna överdriver den revolutionära sidan hos fascismen – och detta i likhet med hur marxisterna överdriver den konservativa betydelsen i sin fascismdefinition (2014: 29).

Som sin definition av fascismen menar den brittiske historikern att den snarare borde ses som en ”syntes av revolution och reaktion”, och att fascismen är reaktionär i att den var motståndare till socialism, liberalism och feminism, samt att den var revolutionär då de ansåg att etablissemangen misslyckats med att försvara de konservativa värdena och skulle således bytas ut med en elit som stod representanter för nationens intressen (2014: 30-31).

Samtidigt så menar Passmore att det är likställt med ett ”reduktionistiskt” synsätt att se fascismen och nazismen som tillhörande samma kategori, eftersom det innebär att anti-semitismen och dess konsekvenser hos nazismen måste betraktas som sekundär, och att även om det finns likheter mellan de båda ismerna så går det inte att betrakta nazismen som en form av fascism (2014: 32).

Vad gäller de olika partierna som uppstått i efterkrigstidens Europa så gör Passmore sin bedömning kring vissa av dem. Han poängterar de fascistiska banden till MSI (2014: 132-134) och skriver att Front National kanske haft ambitionen att göra fascismen acceptabel men att i och med att den har en avsaknad av vurm för diktatur, enpartistyre eller paramilitarism så är det något annat än fascism (2014: 137). Vad gäller Gert Wilders *Partij voor de Vrijheid* så är det snarare att betrakta som ett parti inom den yttersta högern och där liberalism och nationalism genomgått en fusion (2014: 143).

Den amerikanske statsvetaren och historikern Robert O. Paxton skriver i *The Anatomy of Fascism* att fascismen kan definieras utifrån 9 punkter. De innefattar; en känsla för en överväldigande krissituation; individens underkastelse inför gruppen; att den egna gruppen är ett offer; fruktan över att den egna gruppen är

under förfall kopplat till individuell frihet, klasskonflikter och utländska influenser; behovet av en närmare samverkan för en mer ren gemenskap; behovet av auktoritet genom naturliga ledare; ledarens överordnade instinkter; våldets skönhet och viljans effektivitet; vissa folks rätt att dominera över andra utan att ta hänsyn till mänskliga eller juridiska rättigheter (2004: 219-220).

I efterkrigstidens Europa så menar också Paxton att de partier som kommit att uppstå skiljer sig från den klassiska fascismen på avgörande punkter. Dessa nya partier som han benämner som högerradikala partier förespråkar – tillskillnad från den klassiska fascismen – istället marknadsliberalism och ekonomisk individualism, samt att det saknas ett förordande om demokratins avveckling till förmån för en enpartistat (2004: 186). Inom ramen för benämningen ”högerradikala partier” så tar Paxton upp exempel som Front National (2004: 178) och Framstegspartierna i Danmark och Norge (2004: 187).

Något som dock är signifikant hos flera fascismforskare – och i synnerhet hos Griffin (1991), Passmore (2014) och Paxton (2004) – är att de grundar sig definition av fascismen som ideologi utifrån den fascistiska rörelsen och hur den agerat och inte utifrån dess teoretiska alster. I *The Nature of Fascism* så avfärdar också Griffin föreställningen om filosofen Giovanni Gentile som fascismens ideolog, och att hans skrivelser i *Enciclopedia Italiana* från 1932 endast var ett uttryck för hans egen personliga ny-hegelianska filosofi (1991: 68). Vidare skriver Griffin (1991: 69):

Attempts to establish the relative coherence of Fascist ideology at the level of specific theories excessively homogenize and intellectualize the ‘ideology of Fascism’, for it is the core of palingenetic ultra-nationalism which provides the common ground among the ideologues of Fascism and not how they rationalized it in detail.

Det finns således en etablerad föreställning om att fascismen – tillskillnad från andra ideologier – skulle vara anti-intellektuell och sakna både en egentlig politisk teori och egna intellektuella. Detta även manifesterat hos nationalencyklopedin, skrivet av historiken Lars-Arne Norborg (2016: *Fascism*; ne.se, 2016: *Lars-Arne Norborg*):

Fascismen saknade en genomarbetad ideologi. Dess inställning var utpräglat antiintellektualistisk, den hyllade instinkten och handlingen på bekostnad av det småborgerligt kalkylerande förnuftet. Myten, inte partiprogrammet, var det som skulle egga till handling, och myten behövde inte vara sann för att fungera.

A. James Gregor – en amerikansk statsvetare – har under flera decennier hävdat motsatsen, och kom 2005 ut med boken *Mussolini’s Intellectuals* som ett slutgiltigt argument av den forskning som han bedrivit (2005). Gregor betonar bland annat att sammansättningen av fascismen och nationalsocialismen i en och samma ”fascistiska” kategorisering är en produkt av andra världskriget – och att teoretiker inom nationalsocialismen överhuvudtaget inte betraktade sitt politiska

system som ”fascistiskt” eller att teoretikerna inom fascismen identifierade sitt politiska system som ”nationalsocialistiskt” (2005: 4).

Zeev Sternhell, en israelisk statsvetare, har också betonat att fascismen inte på något sätt kan identifieras med nazismen och även att det intellektuella innehållet hos fascismen var av samma betydelse för den fascistiska rörelsen och dess utveckling som hos det intellektuella innehållet hos liberalismen och marxismen och deras respektive rörelser (Sternhell, Sznajder & Asheri: 1994: 4).

Även Herbert Tingsten tillbakavisade redan 1936 sammanblandningen mellan nationalsocialismen och fascismen utifrån en politisk teoretisk synvinkel i att den förstnämnda ideologin inte kunde influeras av den sistnämnda – utifrån det faktum att *Mein Kampf* skrevs flera år innan *La dottrina del fascismo* kom ut (1936, s. 57).

Vad gäller den fascistiska ideologin så är, enligt Gregor, *Fascismens doktrin* att betrakta som det formella yttrandet av den fascistiska läran (2005: 119) och när den fascistiska doktrinen skulle skrivas 1932 så efterfrågade Mussolini att filosofen Giovanni Gentile skulle skriva första delen – och på så sätt blev också dennes neo-hegelianska ”aktualistiska” filosofi en formell del av den fascistiska idétanken (2005: 133). Gregor skriver följande (2005: 246):

There is no way that one might reconstruct the excitement, the passions, the desperation, and the aspirations that animated those who sought to foster, sustain, influence, and defend Fascism. We are left only with the echo of those times – and the lifeless prose of some singular persons. To maintain that there was no thought in that prose is untrue. To insist that it addressed itself only to the celebration of violence and war is equally untrue.

Vidare betonar Gregor betydelsen om att göra en åtskillnad mellan fascistiska ideologiska övertygelser och fascistiska uppförande och beteende lika mycket som vi gör denna åtskillnad hos marxismen eller hos demokratiska regimer (2005: 248-249). Vidare skriver också den amerikanske statsvetaren ”Not to recognize the differences between behavior and beliefs would be to falsify reality” (2005: 249).

3.2 Högerpopulismen

Vad gäller andra aktörer som får anses agera utanför fascismforskningen så är Herbert Kitschelt en av dessa och han berörde – tillsammans med Anthony J McGann – den nya partipolitiska utvecklingen i sin bok *The Radical Right in Western Europe*. Den nya radikala högern i Europa benämner Kitschelt och McGann som ”NRR” – ”The New Radical Right” – och definierar den kortfattat följande; ”advocates rightist free market economics and ’authoritarian hierarchical

arrangements in politics, together with a limitation of diversity and individual autonomy in cultural expressions” (1995: 2).

Kitschelt och McGann argumenterar också emot den koppling som görs mellan den gamla fascistiska högern och den nya radikala högern (1995: 28-29). Utifrån tre olika premisser särskiljer Kitschelt och McGann den fascistiska retoriken från retoriken hos NRR; först och främst så uttrycker fascismen en betoning på anti-kapitalism och korporatism, medan NRR uttrycker sitt stöd för en fri marknadskapitalism och en stark men liten stat (1995: 30-31).

Utifrån den andra premissen så betonar författarna att båda parterna visserligen är auktoritära men att de skiljer sig åt i hur de uttrycker sig och vart de kommer ifrån – de auktoritära elementen hos NRR kommer ifrån ett försvar av en kapitalistisk styrningsstruktur, och inte ett fascistiskt avståndstagande mot den fria marknadsekonomin, och bygger därigenom sina tankegångar på ett konservativt försvar av den fria marknadskapitalismen (1995: 31).

Som en tredje premiss så betonar Kitschelt och McGann skillnaden i rasism och etnisk-kulturell trångsynthet, varav fascismen må varit betingad av detta så är det snarare en central del inom NRR där politiken formas kring problematiken av billig arbetskraft och mångkulturalism (1995: 31-32).

Sammanfattningsvis skrivs det följande: ”The worst consequence of the ahistorical mode of analysis is to lump all forms of authoritarian extremism under the label of fascism and thus create more confusion than enlightenment about the nature of the contemporary extreme Right” (1995: 45).

Bland de partier som de anser bör betecknas som ”NRR” är Front National det som ligger närmast idealtypen (1995: 91), de skandinaviska *Fremskridtspartiet* i Danmark och *Fremskrittspartiet* i Norge ligger också nära till hands även om de inte bär samma auktoritära drag som FN (1995: 121). Vad gäller Movimento Sociale Italiano var det enligt Kitschelt och McGann snarare att beteckna som ett kvasi-fascistiskt eller post-fascistiskt parti (1995: 159). Vad gäller partier som italienska Lega Nord eller FPÖ så förhåller sig de mer tveksamt till om de borde ses tillhöra gruppen ”NRR” eller inte – dock inte att de bedömer dem vara fascistiska (1995: 200-201).

I *Populist Radical Right Parties in Europe* så gör Cas Mudde en snarlik bedömning som Kitschelt och McGann om än i en något mer modern uppdatering. Mudde använder sig av benämningen ”populist radical right” för att ideologiskt beteckna de politiska partier som uppstått i Europa under efterkrigstiden, där ”nativism” är ett grundläggande drag som innebär att ”states should be inhabited exclusively by members of the native group (‘the nation’) and that nonnative elements (persons and ideas) are fundamentally threatening to the homogenous nation-state” (2007: 22-26).

Det görs också en betoning på skillnaden mellan ”populist radical right” och andra nativistiska rörelser såsom fascismen och nationalsocialismen – då de senare är elitistiska vilket går helt i motsats till föreställningen om populismen (2007: 23-24). Mudde gör också ytterligare avskärmning gentemot extremhögern, då de här ideologierna innehar ett avståndstagande mot demokratin medan den populistiska radikala högern nominellt sett är demokratisk (2007: 31).

Partier som Mudde klassificerar som populistisk radikal höger är franska Front National, österrikiska FPÖ och Bündnis Zukunft Österreichs, tyska Die Republikaner, belgiska Front National och Vlaams Belang samt Dansk Folkeparti (2007: 41-43). Även Sverigedemokraterna klassificeras inom ramen för partifamiljen av populistisk radikal höger (2007: 147, 165). Norska Fremskrittspartiet bedömer dock Mudde som ett icke-radikalt höger populistiskt parti (2007: 47). Det nederländska Volkspartij voor Vrijheid en Democratie ser Mudde som ett liberalkonservativt parti (2007: 50) och det italienska MSI var snarare att beteckna som högerextremt medan dess huvudsakliga arvtagare Alleanza nazionale snarare är att se som konservativt (2007: 55-56).

I en senare publikation, *Three decades of populist radical right parties in Western Europe*, så står Mudde fast vid den klassificering av olika politiska partier som han gjorde 2007, men använder sig numera av förkortningen ”PRRP” för ”populist radical right parties” (2013: 1-3).

3.3 Sammanfattning

Utifrån den tidigare forskning som gjorts i relation till min problemformulering så går det att konstatera två olika saker. Det ena är att det inte finns någon solid konsensus kring hur de olika politiska partierna som uppstått i efterkrigstidens Europa skall klassificeras, men att det finns en viktning inom forskarkåren om att franska Front National och svenska SD inte är att beteckna som fascistiska partier. Dock så finns det väldigt liten specificerad forskning kring om Sverigedemokraterna är att beteckna som ett fascistiskt parti eller inte.

Den forskning som finns där SDs ideologiska tillhörighet bedöms är snarare studier som tagit sin utgångspunkt i högerpopulistiska idealtyper eller i övergripande komparativa studier kring olika högerpopulistiska partier i Europa – och där Sverigedemokraterna ofta nämnts i rena förbifarten.

De enda tillsynes tillgängliga fallstudierna kring om SD är fascistiskt eller inte är en kandidatuppsats vid högskolan i Halmstad (Björk, 2003) och en magisteruppsats vid Försvarshögskolan (Mattsson, 2015). Mattsson hävdar exempelvis att det finns vissa kopplingar mellan fascismen och SD, samtidigt som Mattsson också utgår ifrån en definition av fascismen som har stöd av historiker snarare än statsvetare (2015: 11-12, 38). Björk kommer fram till slutsatsen i sin uppsats om att SD snarare är högerpopulistiskt än fascistiskt, samtidigt som han också utgår ifrån en definition av fascismen grundar sig i ett större forskningsfält än enbart historia (2003: 17-21, 39). De här uppsatserna är dock så pass väsensskilda kring den metod och operationalisering samt det material som jag tänkt utgå ifrån att jag inte upplever att den utgör ett hinder för en fortsatt studie inom området.

Det skall dock sägas att det finns forskare som varken definierar Sverigedemokraterna som antingen fascistiskt eller högerpopulistiskt. Bruket av epitetet ”högerpopulism” för att definiera Sverigedemokraterna har kritiserats,

bland annat av Simon Oja i dennes doktorsavhandling *Sverigedemokraternas budskap 2005-2010*. Oja betonar att partiet varken är traditionellt högerorienterat eller populistiskt – utan att en lämpligare definition att använda vore ”xenofobiskt nationalistiskt parti” i och med en dominerande betoning på ”svenskar” och ”invandrare” samt om hotet av invandring och mångkultur i partiets retorik (2015: 42).

Det andra som går att konstatera utifrån den forskning som jag berört är att det finns en riklig forskning kring fascismen men i princip så existerar ingen konsensus kring en definition av ideologin. Vad vi dock kan urskilja är två läger – ett där utgångspunkten kring fascismen tas i dess politiska rörelse och dess politiska agerande, ett annat som tar sin utgångspunkt i det intellektuella arbetet och teorierna bakom fascismen. Det som är utmärkande i detta är också att det ena lägret företräds i princip uteslutande av historiker, medan det andra företräds av statsvetare. Betoningen på betydelsen av den politiska teorin när det kommer till att definiera fascismen går således att se inom ramen för det statsvetenskapliga fältet, och det är också här som jag tar mig egen utgångspunkt i och med att det är en statsvetenskaplig studie som jag ämnar göra. Precis som statsvetare som Gregor och Sternhell poängterar så finns där ingen anledning att behandla en analys av fascismen annorlunda än vad gäller en analys av andra ideologier, och utifrån det så är det också rimligt att studera fascismens teori för att definiera dess ideologi.

4 Metod & operationalisering

För att överhuvudtaget kunna besvara frågeställningen om Sverigedemokraternas ideologiska definition är att likställa med fascism så måste vi ställa oss frågan vilken metod och vilket tillvägagångssätt som är mest lämpligt att använda oss av? Eftersom jag berört problematiken med bristen fallstudier kring Sverigedemokraternas ideologi så innebär det också att den här studien blir en fallstudie där enbart SD som parti analyseras – detta för att kunna ge ett så djupgående svar som möjligt på frågeställningen och komplettera den tidigare forskningen. I och med att den här studien också har att göra med en studie i ideologi så är också en idéanalys som metod lämpligast att använda sig av.

Bland de idéanalyser som finns tillgängliga så upplever jag att en beskrivande idéanalys är den som är bäst lämpad för den frågeställning och det material som jag utgår ifrån. Med en beskrivande idéanalys som analysmetod så handlar det inte om att förklara *varför* Sverigedemokraterna är fascistiskt eller inte, utan att förklara *om* det är det eller inte (Beckman, 2005: 49-50). Inom ramen för en beskrivande idéanalys så ligger också jämförandet mellan olika material och innehållet däri och relationen dem emellan i fokus – utifrån olika givna dimensioner eller idealtyper (2005: 52-53).

I en vidare konstruktion av analysmetoden så handlar det om att fastslå vad fascism är och vilken aspekt av Sverigedemokraterna det är som skall studeras. Ett både lämpligt och smidigt tillvägagångssättet vore att använda sig av en idealtyp av fascismen och sedan applicera det på Sverigedemokraternas politiska program. Vad gäller användning av idealtypen som analysverktyg så är den betydelsefull i studiet av en ideologi, då den kan systematiseras utifrån vissa kategorier och som sedan används som ett raster över exempelvis en text för att bedöma dess ideologiska styrkeförhållande till idealtypen (Bergström & Boreús, 2005: 159-160).

Det första hindret som uppstår är hur idealtypen skall konstrueras. Det finns en uppsjö av definitioner av fascismen, och ingen konsensus inom vetenskapen vilken som är den korrekta – även om vissa är mer etablerade än andra. För att kunna hantera det problemet så måste vi dock hantera frågan om hur en politisk ideologi är konstruerad och hur den bör analyseras.

4.1 Kategorier och dimensioner

En fråga som kanske först borde besvaras innan vi går vidare är den: vad är en ideologi? Statsvetaren Stig-Björn Ljunggren ger en kort men koncis definition av begreppet: ”En ideologi innehåller en beskrivning av varat, talar om hur det är; den framför också en uppfattning om börtat, som talar om hur det bör vara; och slutligen ger den ett handlingsprogram, talar om vad som är görat” (2008: 13).

Det finns flera olika sätt i hur en ideologi bör analyseras. Det som jag valt att utgå ifrån är Lennart Lundquists uppdelning i en basal och en operativ nivå samt Torbjörn Aronsons kategoriseringar. I sin studie *The Party and the Masses* så formulerar Lundquist ett analytiskt schema kring hur statliga doktriner kan studeras, och detta utifrån två olika nivåer – en operativ nivå som handlar om de komponenter inom en doktrin som står i direkt relation till agerande, huvudsakliga mål, medel och förutsättningar för styrning, samt en basal nivå som består av de fundamentala föreställningar av en värderingsbar och kognitiv natur, varav konstruktionen av den operativa nivån sedan baseras på (1982: 51).

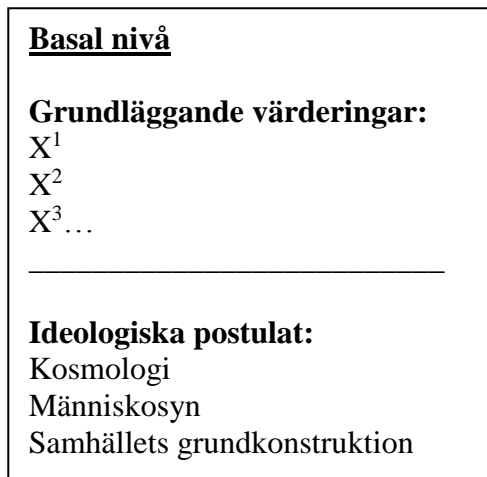
I sin avhandling *Konservatism och demokrati* så utgår Torbjörn Aronson från Lundquists analyschema och varav han delar in den basala nivån i två delar – ”ideologiska postulat” samt ”grundläggande värderingar”, varav den förstnämnda delen består av kategorierna ”kosmologi”, ”samhällets grundkonstruktion”, ”människosyn” och den sistnämnda består av kategorierna ”metod för samhällsförändring”, ”naturliga kollektiv och institutioner”, ”hierarkier, olikhet och jämlikhet”, ”ägande”, ”rättsordning” (1990: 36-39).

I och med att Aronson använt dessa kategoriseringar inom ramen för att konstruera en konservativ idealtyp så upplever jag det inte lämpligt att använda mig av dem rakt av. Anledningen till att jag inte utgår ifrån Aronsons ”grundläggande värderingar” är därför att de är konstruerade utifrån det konservativa textmaterial som han studerat och är därmed fixerad till en avspiegling av de konservativa ideologierna. Min bedömning är dock att kategorierna inom det ”ideologiska postulatet” kan appliceras i en idealtyp oavsett ideologi, det vill säga att även om de visserligen också är konstruerade efter det ideologiska textmaterial som han utgått ifrån så finns där en grund i dessa tre kategorier som enligt min mening går att återfinna i princip alla politiska ideologier.

Vad gäller ”kosmologi” så handlar det om verklighetens förskaffande och människans natur; är den exempelvis förankrad i en gudomlig överhöghet, i ett naturtillstånd eller i en materialistisk historiesyn? ”Människosyn” berör hur människan är förskaffad i sin natur; är hon exempelvis endast en del av ett kollektiv, en större organism eller är hon en autonom individ? ”Samhällets grundkonstruktion” handlar om hur och varför samhället är förskaffat som det är; är exempelvis friheten och demokratin det centrala eller är det de hierarkiska eller egalitära elementen som är de viktigaste? (Aronson, 1990: 36-37)

Likt Aronson kommer jag dock utgå ifrån att det ”ideologiska postulatet” utgör själva grunden inom den basala nivån, och att de ”grundläggande värderingarna” formuleras ovanpå dessa (1990: 36) – vilket också skapar en abstraktionsstege där

de ”ideologiska postulaten” har en högre abstraktion medan de ”grundläggande värderingarna” har en lägre abstraktion. En figur över den basala nivån skulle ta följande form:

Vad gäller den fascistiska idealtypen och SD så försöker jag också göra en analys som är mer tidlös än tidsbunden – det vill säga att jag fixerar mig inte vid de områden som är alldeles för fasthållna i tid och rum utan som istället existerar löpande och genomsyrande över en längre tidsperiod. Som exempel så lyfter jag inte fram Sverigedemokraternas motstånd till Europeiska Unionen som en ”grundläggande värdering” och sätter det i relation till den fascistiska idealtypen då EU inte ens existerade i den kontext som fascismen gör sig gällande. Vad gäller de grundläggande värderingarna så väljs de utifrån vad jag upplever som det mest framträdande i de ideologiska texterna.

4.2 Ideologiskt kopplingsschema

För att kunna bedöma styrkeförhållandet i den ideologiska kopplingen så kommer jag konstruera en checklista med olika kriterier som skall uppfyllas (Lundquist, 1982: 58-59). Vad gäller konstruktionen av min checklista så skall det sägas att de ”ideologiska postulaten” har en högre abstraktionsnivå medan de ”grundläggande värderingarna” har en lägre abstraktionsnivå – detta ifrån den indelning de har inom ramen för den basala nivån. Det innebär också att det kan bli svårare att dra kopplingar mellan de ideologiska texterna när det kommer till de ”grundläggande värderingarna” då dessa är mer konkretiserade. Dock så bedömer jag de grundläggande värderingarna vara av mindre ”värde” i ett ideologiskt kopplingsschema på grund av dess lägre abstraktionsnivå, medan de ideologiska postulaten bedöms inneha ett större ”värde” i och med dess högre abstraktionsnivå, vilket också innebär att det på den nivån borde vara lättare att göra ideologiska kopplingar mellan olika ideologiska texter.

Kritik skulle kunna lyftas kring om att så godtyckligt konstruera en egen checklista som jag gör, att den graderingsskala som jag använder mig av saknar direkt förankring i forskningen. Mitt besvarande av detta är att tidigare forskare har själva konstruerat sin ideologiska rangordning – läs Lundquist och Aronson – samt om en ideologisk jämförelse skall göras mellan två eniteter så måste det finnas en skala där denna koppling kan rangordnas. Att tala om att där antingen finns en koppling eller inte, i termer av ”svart eller vitt”, är att göra det för enkelt för sig och är dessutom – enligt min mening – undermåligt i ett vetenskapligt perspektiv. Inom ramen för en idéanalys ligger det också inom ramen för forskarens handlingsfrihet att konstruera det metodologiska tillvägagångsätt som är mest lämpligt i relation till frågeställning och material (Beckman, 2005: 97-98).

Den checklista – eller typologi – som jag här formulerat är inte något som är direkt hämtat från vare sig Lundquist eller Aronson utan är egenhändigt konstruerad utifrån influens av dessa två för att kunna passa in på den analysmetod som jag utgår ifrån:

1. Om samtliga ideologiska postulat och samtliga grundläggande värderingar är likvärdiga så är kopplingen absolut.
2. Om samtliga ideologiska postulat och majoriteten av de grundläggande värderingarna är likvärdiga så är kopplingen mycket stark.
3. Om samtliga ideologiska postulat och en minoritet av de grundläggande värderingarna är likvärdiga så är kopplingen stark.
4. Om samtliga ideologiska postulat är likvärdiga så är kopplingen måttlig.
5. Om en majoritet av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen svag.
6. Om en minoritet av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen mycket svag.
7. Om inga av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen obefintlig.

De grundläggande värderingarna är varken nödvändiga eller tillräckliga faktorer för att kunna definiera en ideologisk koppling – de måste istället ses som starkt bidragande faktorer. De ideologiska postulaten är däremot både nödvändiga och tillräckliga faktorer men utan närvaron av de grundläggande värderingarna så minskar möjligheten att göra starkare kopplingar.

Om det finns kopplingar kring de grundläggande värderingarna men inte de ideologiska postulaten så tas det inte i uttryck för att det finns en ideologisk koppling. Anledningen till detta är eftersom det går emot modellen om den basala nivån som kräver den absoluta närvaron av de ideologiska postulaten för att närvaron av de grundläggande värderingarna skall kunna existera.

Det skall också sägas att de enskilda kategorier som jag utgår ifrån – exempelvis ”kosmologi”, ”människosyn”, ”samhällets grundkonstruktion” – har inte den mätbara laddning från ”absolut” till ”obefintlig” som återfinns i det ideologiska kopplingschemat kring den övergripande basala nivån. Här har jag istället ett mer dikotomiskt resonemang i att där antingen finns en koppling eller inte. Det skulle vara fullt möjligt att använda sig av samma icke-dikotomiska

tillvägagångssätt som återfinns i det ideologiska kopplingsschemat när det kommer till att mäta den ideologiska kopplingen hos de enskilda kategorierna men det skulle inanta ett utrymme som det inte finns tillgänglighet för i den här studien och därför måste det prioriteras bort.

4.3 Sammanfattning

Den här studien är i grunden en kvalitativ idéanalys med fallstudien och idealtypen som analysverktyg – dock så väljer jag att komplettera dessa med andra tillvägagångssätt. I och med att jag ”mäter” den ideologiska kopplingen mellan fascismen och Sverigedemokraterna så finns det också en form av kvantitativ innehållsanalys närvarande i studien (Bergström & Boréus, 2010: 43-48) och det får på så sätt också ses som ett komplement till den annars mer kvalitativt inriktade idéanalysen som jag ämnar genomföra. I *Textens mening och makt* så görs det också en distinktion mellan idealtyp och dimensioner kring hur en kan gå tillväga med analysverktyg vad gäller ett idéanalytiskt förfarande (2010: 159-166). I och med att jag också väljer att bygga in dimensioner i min idealtyp och i mitt ideologiska kopplingsschema – i form av de två delarna i den basala nivån och de kategorier som de utgörs av – så har jag på så sätt också ett tillvägagångssätt i min studie där jag förenar både idealtyp och dimensioner i ett.

5 Material

I analysen mellan fascismen och Sverigedemokraterna så har jag valt att utgå ifrån det ideologiska råmaterialet hos bägge parter. Hos fascismen så har det tagit sig i uttryck av *Fascismens doktrin* – som i den tidigare forskningen pekas ut som det utmärkande materialet för teoretiska politiken hos fascismen. Det är således *Fascismens doktrin* som får agera underlag för konstruktionen av den fascistiska idealtypen.

Det material som kommer att användas som ett underlag för att studera Sverigedemokraternas ideologiska profilering är deras principprogram från 2011. Anledningen till detta grundar sig i att det är den text som mer ingående förklarar partiets ideologiska ståndpunkt och som därigenom speglar partiets samtida ideologiska ställningstagande.

Det skall så klart poängteras att inte enbart ett partiprogram är det enda materialet som kan tillgås för att studera ett partis ideologiska profilering, utan även tal, artiklar och olika former av böcker skulle även kunna studeras. I den här studien så finns det dock inte utrymme för att studera mer än enbart principprogrammet och en avgränsnings av materialet är således nödvändig. I denna avvägning gör jag därmed bedömningen att ett partis politiska program är den yttersta källan för att studera ett partis ideologiska profil. Att endast utgå ifrån ett partiprogram från SD skulle också kunna kritiseras, varav en analys av flera partiprogram skulle kanske ge en bättre översikt kring den ideologiska profileringen. Omfattningen av ett sådant material gör det dock omöjligt för den här studien, samtidigt är det egentligen det samtida SD som jag vill studera och dess ideologiska hemvist – inte gårdagens.

Att utgå ifrån partiprogrammet för att bedöma ett partis ideologi är en bedömning som får stöd av Stig-Björn Ljungren som gjorde en liknande analys när han studerade högerens programutveckling under efterkrigstiden (1992: 28) och att utgå ifrån partipolitisk litteratur för att bedöma ett partis ideologi vinner också stöd av Cas Mudde som gjorde samma bedömning i sin studie av radikala populistiska partier i Europa (2007: 38). Cas Mudde betonar dock problematiken i att dra slutsatser kring ett partis ideologi utifrån dess litteratur – detta då ett politiskt parti består av flera grupperingar vars olika ideologiska synsätt kanske står i konkurrens med varandra (2007: 39).

Ytterligare kritik som skulle kunna formuleras vore att det är för magert att enbart utgå ifrån *Fascismens doktrin* som ideologiskt råmaterial för den fascistiska ideologin. Det må vara korrekt, men samtidigt finns där inte mycket mer att utgå ifrån vad gäller ideologiskt material och det måste tas i beaktning att den klassiska fascismen som politisk rörelse existerade i princip enbart under åren 1919-1945 –

betydligt kortare tid än andra politiska rörelser såsom liberalism, socialism eller konservatism – och har därmed inte heller kunnat frambringa den ideologiska litteratur som andra ideologier har lyckats göra.

Slutligen skall det också sägas att textmaterialen återges med en så korrekt uttolkning som möjligt, men att det inte finns utrymme för att i detalj viderutveckla betydelsen av olika termer, begrepp eller trubbiga resonemang. Ambitionen är trots allt detta att textmaterialets budskap skall kunna nå fram så klart som möjligt.

6 Idealtyp

I detta kapitel avges den basala nivån hos fascismen genom vad som framgår av *Fascismens doktrin*.

6.1 Ideologiska postulat

De tre kategorierna ”kosmologi”, ”människosyn” samt ”samhällets grundkonstruktion” ligger inom ramen för det fascistiska ideologiska fundamentet, men får också ses som de centrala delarna inom den fascistiska ideologin då de genomsyrar hela *Fascismens doktrin*.

Enligt den fascistiska ”kosmologin” så är föreställningen om staten i likhet med en fundamental föreställning om livet och skall därigenom alltid betraktas som en organisk föreställning av världen (Mussolini, 2015: 5). De är således en spirituellt föreställning och en reaktion mot den materialistiska positivismen, och betraktar livet som en kamp där mannen skall vinna en värdig plats åt sig själv (2015: 6-7). I den fascistiska historieuppfattningen så är mannen endast en man genom förmågan av den spirituella process där han bidrar som en medlem i familjen, den sociala gruppen, nationen och i sin funktion av historien, varav utanför historien så är mannen en icke-entitet (2015: 8). Utifrån detta motsätter sig fascismen alla individuella abstraktioner, utopier och tron på möjligheten om lycka på jorden utifrån 1700-talets ekonomiska litteratur, och föreställningen om att alla svårigheter en dag skall överbryggas i framtiden står i motsats till erfarenheter om livet som en evolutionär process (2015: 8). Ur ett politiskt perspektiv utgår fascismen från realismen, vilket innebär att endast de problem som är en spontan produkt av historiska förhållanden och som hittar eller föreslår sina egna lösningar är det som skall hanteras i praktiken (2015: 8).

Vad gäller den fascistiska ”människosynen” så betraktas mannen utifrån en religiös föreställning kring livet – där mannen ses utifrån hans inneboende relation till en högre lag – utrustad med en objektiv vilja som överskrider individen och förhöjer honom till ett medvetet medlemskap av ett spirituellt samhälle (2015: 7). Fascismen betraktar sig själv som anti-individualistisk och där föreställningen kring livet betonar betydelsen av staten och att individen endast kan accepteras så länge hans intressen sammanfaller med statens och där mannens vilja betraktas som en historisk entitet (2015: 8-9).

När det kommer till ”samhällets grundkonstruktion” så motsätter sig fascismen både den klassiska liberalismen och socialismen, och den fascistiska föreställningen om staten är att den är allomfattande, vilket innebär att utanför den kan det inte existera mänskliga eller spirituella värden, och därigenom är

fascismen totalitär och den fascistiska staten tolkar, utvecklar och stärker hela livet hos ett folk (2015: 9). Fascismen motsätter sig också majoritetsstyret som demokratiform, medan den renaste formen av demokrati är den där nationen betraktas utifrån ett kvalitetsperspektiv snarare än ett kvantitetsperspektiv, och där detta tar sig i uttryck hos medvetandet och viljan hos ett fåtal eller endast hos en, istället för hos medvetandet och viljan hos massan (2015: 10). Det betonas att det hela varken handlar om en ras eller en geografiskt definierad region, utan om ett folk som historiskt förevigar sig själva, ett flertal som enas av en idé och som genomsyras med en vilja till liv, en vilja till makt, självmedvetande och personlig utstrålning (2015: 10). Det är inte heller nationen som ligger till grund för staten – något som är att betraktas som en föråldrad naturalistisk föreställning och som givit upphov till 1800-talets nationalstater – utan det är snarare staten som skapat nationen (2015: 11).

6.2 Grundläggande värderingar

När det kommer till de grundläggande värderingarna inom den fascistiska idealtypen så går de att kategoriseras i sex olika beståndsdelar – ”ekonomisk organisering”, ”militarism”, ”statsreligion”, ”samhällsstyrning”, ”samhällsförändring” samt ”imperialism”.

Vad gäller ”ekonomisk organisering” så skall nationalsyndikalismen med sina korporationer ligga till grund för det ekonomiska systemet (2015: 15) och likt andra områden så skall även det ekonomiska området styras av den fascistiska staten och att det statliga handlandet skall ske bland annat genom de korporativa institutionerna och att alla politiska, ekonomiska och spirituella krafter hos nationen skall organiseras i sina respektive sammanslutningar och cirkulera inom ramen för staten (2015: 29).

När det kommer till ”militarism” så finns där ett starkt avståndstagande mot tron på en evig fred och pacifism, varav ”kriget är det enda som stämmer upp alla mänskliga energier till deras maximala anspänning och placerar ädelhetens emblem på de folk som haft modet att möta det[...]och därigenom så är alla doktriner som förespråkar fred till varje pris inkompatibla med fascismen” (2015: 17).

Vad gäller ”statsreligion” så ställer sig inte fascismen sig likgiltig till religion i allmänhet eller till den romerska katolicismen i synnerhet, och den fascistiska staten betraktar religionen som en av de djupaste spirituella manifestationerna och respekterar samt beskyddar den (2015: 30). Den fascistiska staten har dock inte en teologi utan en moralisk kod, och har heller inte ambitionen att skapa en egen ”gud” eller att utplåna Gud (2015: 30).

När det kommer till ”samhällsstyrning” så avfärdar fascismen den allmänna rösträtten och majoritetsstyret och betraktar frågan kring statsskicket utan någon större betydelse med motiveringen att varken monarki eller republik kan bedömas att vara under ”evighetens synvinkel” (2015: 20-21).

Vad gäller ”samhällsförändring” så är den fascistiska staten att betrakta som en unik och originell skapelse, och att den inte är reaktionär utan att den är revolutionär av anledningen att den föregriper lösningen av särskilda allomfattande problem inom det politiska fältet i egenskap av partipolitiken, parlamenten och församlingarna, inom det ekonomiska fältet i egenskap av konflikten mellan fackföreningar och branschorganisationer, inom det etiska fältet genom behovet av ordning, disciplin och lydnad inför patriotismen moraliska föreskrifter (2015: 28-29).

När det kommer till ”imperialism” så ligger det inom ramen för den fascistiska staten att utöva makt och att leda, samt att den romerska traditionen förkroppsligar föreställningen om styrka (2015: 30). Fascismen betraktar tendensen av nationers expansion som en manifestation av deras vitalitet och att motsatsen, det vill säga att endast bry sig om angelägenheterna i sitt eget hemland, är ett symptom av dekadens (2015: 30-31).

7 Analys

I detta kapitel avges den basala nivån hos Sverigedemokraterna genom vad som framgår av partiprogrammet från 2011.

7.1 Ideologiska postulat

Vad gäller ”kosmologin” hos Sverigedemokraterna så motsätter sig partiet tanken om ett ”perfekt, utopiskt samhälle” eftersom människor har ofrånkomliga fel och brister (2011: 3). Istället tas utgångspunkten i nationen som enligt partiet betraktas som en av de äldsta, viktigaste och naturliga gemenskaperna vars samhörighet existerar över tid och rum och binder samman både de levande och icke-levande generationerna (2011: 15). Vidare så betonas betydelsen av en ”nedärvd essens” och denna kan definieras genom att betrakta de företeelser som förekommit under historiens gång (2011: 8).

När det kommer till Sverigedemokraternas ”människosyn” så motsätter sig partiet föreställningen om att människan föds som ett blankt blad och att det enbart är miljöfaktorer som formar vilken människa som en kommer att bli (2011: 8). Istället betonas även betydelsen av den fria viljan och det biologiska arvet – samtidigt som även den ”nedärvda essensen” lyfts fram och som kan skilja grupper och individer ifrån varandra (2011: 8). Sverigedemokraterna intar varken en stark ställning för individualismen eller kollektivismen, utan enligt partiet så betonas det att nationen är den största formen av kollektiv som kan existera och alla kollektiv som är större än detta är utdömt att misslyckas och är icke-önskvärt (2011: 8). Vidare så har också politiken i uppgift att balansera den individuella friheten mot den kollektiva samhörigheten (2011: 8).

Sverigedemokraterna betonar att människor i egenskap av individer föds med olika begåvningar vilket innebär att de har olika förutsättningar och att det därigenom inte går att skapa ett samhälle där alla individer får ett jämlikt utfall (2011: 9). Människan är inte heller en rakt igenom god varelse utan har både konstruktiva och destruktiva drag inom sig som befinner sig i en livslång kamp (2011: 9).

Vad gäller ”samhällets grundkonstruktion” så förordar Sverigedemokraterna en socialkonservativ tillika en nationalistisk samhällskonstruktion. När det gäller socialkonservatismen så förenar den ”de bästa elementen” från en traditionell höger och vänster medan den samtidigt förkastar den ”gamla högern” och marxismen (2011: 11). Vad gäller nationalismen så betonas det att nationen vid sidan av familjen är det ”främsta exemplet” på en ”välfungerande gemenskap”

(2011: 13). Den nationalism som förespråkas är demokratisk, öppen och icke-rassistisk och partiet skriver följande; ”Eftersom vi definierar nationen i termer av kultur, språk, identitet och lojalitet, och inte i termer av historisk nationstillhörighet eller genetisk gruppstillhörighet så är vår nationella gemenskap öppen även för människor med bakgrund i andra kulturer” (2011: 13).

7.2 Grundläggande värderingar

När det kommer till de ”grundläggande värderingarna” hos Sverigedemokraterna så kan de sammanfattas till fem olika områden; ”samhällsstyrning”, ”mångkulturalism”, ”kärnfamilj”, ”statsreligion”, samt ”välfärdsstaten”.

När det kommer till ”samhällsstyrning” så betonar Sverigedemokraterna att de slår vakt om den svenska demokratin och därigenom den allmänna rösträtten, likheten inför lagen samt olika medborgliga friheter såsom yttrande- och föreningsfrihet (2011: 5-6). Utöver detta förordas också ett större inslag av direktdemokrati i det svenska samhället (2011: 6). Enligt partiet så är också idealet för staten att enbart genomföra nationens intressen i hur det tar sig uttryck genom de allmänna valen, vidare så är partiet anhängare av den konstitutionella monarkin (2011: 17).

Vad gäller ”mångkulturalismen” så betraktar och betonar Sverigedemokraterna mångkulturalismen som en destruktiv kraft i samhället och att det samhälle som existerade innan 1975 och i synnerhet under 1960-talet var ett uttryck för en bättre samhällsmodell utifrån en kulturell synvinkel (2011: 21). Partiet är dessutom moståndare till både kulturimperialism och kulturel relativism, varav det första innebär att makthavare eller icke-svenska grupper själva inför kulturimpulser in i samhället, och det senare innebär att alla kulturer inte kan betraktas som likvärdiga (2011: 19).

När det kommer till ”familjepolitiken” så anser Sverigedemokraterna att kärnfamiljen är samhällets viktigaste gemenskap och att det är kärnfamiljen som konstellation som förespråkas före andra former av familjekonstellationer, samt att mannen och kvinnan har medfödda skillnader gentemot varandra men att deras egenskaper också kompletterar varandra (2011: 24).

Vad gäller ”statsreligion” så betonar Sverigedemokraterna att det egna partiet inte förhåller sig till någon religiös trosbekännelse men att det kristna arvet är en så pass utpräglad del av svensk historia och kultur att den svenska staten inte kan förhålla sig religiöst neutral (2011: 27).

När det gäller ”välfärdsstaten” så menar Sverigedemokraterna att folkhemstanken är att betrakta som en socialkonservativ idé där samhörigheten i samhället grundar sig i nationstillhörighet snarare än klasstillhörighet, samtidigt som partiet betonar betydelsen av en skattefinansierad välfärdsstat och att dessa två – folkhemmet och välfärdsstaten – är beroende av en nationell

sammanhållning och är oförenliga med mångkulturalism (2011: 34). Till välfärdsstaten så kopplas också betydelsen om moralen in och att om välfärden skall fungera krävs också att personer är moraliska i sitt eget beteende (2011: 34).

8 Diskussion

Vilka kopplingar kan vi då se mellan fascismen och Sverigedemokraterna? Låt oss gå uppifrån och ner likt den basala nivåns konstruktion och först titta på de kategorier som faller inom ramen för de ”grundläggande värderingarna”. När det kom till den fascistiska idealtypen så framställdes sex olika kategorier – ”ekonomisk organisering”, ”militarism”, ”statsreligion”, ”samhällstyrning”, ”samhällsförändring”, ”imperialism” – kontra Sverigedemokraternas fem olika kategorier – ”samhällstyrning”, ”mångkulturalism”, ”kärnfamilj”, ”statsreligion”, ”välfärdsstaten”.

Det vi direkt kan urskilja är att endast två kategorier återfinns hos de båda berörda parterna, det vill säga ”samhällstyrning” och ”statsreligion”. När det gäller ”samhällstyrning” så betonar Sverigedemokraterna att de försvarar den liberala demokratin, den konstitutionella monarkin och att statsidealet är att staten enbart skall verka för nationens intressen i hur de formuleras genom de demokratiska valen. Enligt fascismen så tas ett aktivt avståndstagande gentemot den liberala demokratin och vad gäller frågan om statsskicket så antas också en förhållandevis likgiltig positionering om det skall vara republik eller monarki. Utifrån detta går det således inte att se några likheter i den här kategorin.

Vad gäller ”statsreligion” så menar SD att partiet inte aktivt bekänner sig till kristendomen men att staten skall göra det, varav fascismen inte ställer sig som en motståndare till religionen så betonar den dock att den fascistiska staten inte har någon religiös trosbekännelse.

Kring de andra kategorierna går det inte att urskilja några som helst kopplingar. Medan fascismen poängterar betydelsen av ett korporativt ekonomiskt system så spelar inte den ekonomiska organiseringen av samhället en framträdande roll hos Sverigedemokraterna. Vidare så betonar fascismen betydelse av militarism och imperialism – något som Sverigedemokraterna mer eller mindre tar aktivt avstånd ifrån. Vad gäller metoder för samhällsförändring så betonar fascismen revolutionens betydelse medan SD snarare står för det direkt motsatta genom att anförtro sig till konservatismen. När det gäller välfärdsstaten och kärnfamiljen så omnämns inte något i likhet med denna inom ramen för fascismen, medan det har en stark ideologisk prägel hos Sverigedemokraterna.

Vad gäller kategorier som militarism och imperialism så skulle det kunna hävdas att de är så pass otidsenliga fenomen i en 2000-tals kontext – och kanske än mer i en svensk 2000-tals kontext – att de borde förbises i att utgöra en grund för eventuella ideologiska kopplingar. Samtidigt så finns där avståndstagande gentemot detta från Sverigedemokraternas håll, vilket gör distansering än större gentemot fascismen om partiet istället hade valt att inte ens kommentera de här politikområdena. Att exempelvis hävda att SD vill utöka försvarsmakten är inte ett

seriöst underlag för att hävda att de är för en militarisering av samhället och krigsföring mot andra länder.

Låt oss nu gå över till de ”ideologiska postulaten”. Här finns indelningen ”kosmologi”, ”människosyn” samt ”samhällets grundkonstruktion” och återfinns både hos fascismen och hos SD.

Vad gäller Sverigedemokraternas ”kosmologi” så talar den om betydelsen om nationen i kosmologiska termer i att den förenar levande och icke-levande generationer och att det existerar en ”nedärvd essens” hos människor som existerar under historiens gång, samtidigt som det förekommer ett avståndstagande mot idéen om utopier. Enligt fascismens ”kosmologi” så är människan en del av spirituell process i historien och definieras utifrån sin grupp tillhörighet och sin kamp, samtidigt som det också görs ett avfärdade kring förekomsten av en utopi. Utifrån detta går det att urskilja relativt starka likheter mellan fascismen och Sverigedemokraternas ”kosmologi”. Båda parterna tar en utgångspunkt i något transcendentalt och andligt som definierar människan och som genomsyrar både tid och rum. Hos fascismen så betonas dock betydelsen av en kamp om tillvaron och att denna kamp definierar människan – något som inte förekommer hos Sverigedemokraterna. Däremot så nämner SD en annan form av kamp inom ramen för sin ”människosyn” där det betonas att den enskilde individen för en livslång kamp mellan destruktiva och konstruktiva element. Även om denna kamp definieras på något olika sätt hos parterna och den ena förekommer inom ramen för ”kosmologi” och den andra inom ramen för ”människosyn” – även om de likväl hade kunnat falla inom samma enskilda kategori – så finns det även enligt min mening vissa likheter här med.

När det kommer till ”människosyn” så betonar Sverigedemokraterna återigen betydelsen av en ”nedärvd essens” samt att det enligt deras betydelse bör göras en avvägning mellan individens frihet och det kollektiv. I fascismens ”människosyn” så fortsätter kopplingen att göras mellan människan och det spirituella, och att det betonas att människan som individ enbart kan värderas utifrån dennes roll i ett större kollektiv och i historien, varav det också görs en stark anti-individualistisk betoning. I detta så går det att se vissa kopplingar mellan fascismens och Sverigedemokraternas ”människosyn” – båda parterna fastslår än en gång betydelsen av det transcendentala och det andliga vad gäller människans konstitution och det finns heller ingen överdriven tillgivelse för individualismen. Olikheterna ligger dock i att fascismen tar mer aktivt avstånd ifrån den medan SD menar att den individuella friheten måste balansera med det kollektiva.

Vad gäller ”samhällets grundkonstruktion” så anförtror sig Sverigedemokraterna till socialkonservatismen och en demokratisk nationalism, förkastar den ”gamla högern” och marxismen samtidigt som en inkluderande nation sätts i centrum.

I ”samhällets grundkonstruktion” hos fascismen så placeras staten i centrum och det betonas att den skall vara totalitär, och därigenom så tas också ett avståndstagande mot liberalism och socialism. Vidare så tas det också ett avståndstagande mot nationalstaten som fenomen och dess betydelse – samtidigt som det också tas ett avståndstagande mot betydelsen av raser eller geografiska regioner.

Utifrån detta så går det att konstatera att det finns avsevärda skillnader mellan fascismen och SD när det kommer till ”samhällets grundkonstruktion”, kring vilken samhällsenhet som är viktigast och kring förhållandet till demokratin. Hos fascismen står nämligen en totalitär stat i centrum och över nationen, och hos Sverigedemokraterna så sätts nationens värde i centrum samtidigt som staten skall vara demokratisk. Även om jag långt ifrån vill definiera fascismen som anti-nationalistisk eller ens icke-nationalistisk så är dock den nationalism som återfinns hos fascismen på olika sätt väldigt annorlunda än den som återfinns hos SD – i och med att fascismen förkastar nationalstatens betydelse. Fascismen kan på något sätt i viss mån till och med definieras anti-reaktionär om vi tar adderar det revolutionära beaktandet – något som dock inte framkommer i de ideologiska postulaten utan i de grundläggande värderingarna. Sammanlagt gör detta att det finns ljusår mellan fascismen och Sverigedemokraterna vad gäller ”samhällets grundkonstruktion”.

Det skall dock sägas att det dock förekommer vissa likheter hos de båda parterna inom den här kategorin. Den första är att de båda tar avstånd mot andra ideologier såsom socialism/marxism och liberalism/”gamla högern”. Den andra är att båda parterna förordar någon form av inkluderande inställning kring medlemskapet i den egna nationen eller det egna folket – det vill säga att det inte definieras utifrån biologisk rasism eller entopluralism. Jag vill dock hävda att dessa likheter blir försumbara när de ställs gentemot de andra motstridiga faktorerna inom den här kategorin.

9 Slutsats

Är den ideologiska definitionen av Sverigedemokraterna att likställa med fascism?

Om vi tittar på den ideologiska kopplingen mellan den fascistiska idealtypen och Sverigedemokraternas principprogram så kan vi konstatera att det inte finns några gemensamma nämnare vad gäller de ”grundläggande värderingarna”. När det kommer till de ”ideologiska postulaten” så blir det dock en aning mer komplicerat. Vi kan konstatera att det finns kopplingar mellan de två parterna när vad gäller kategorin ”kosmologi” samt även en del kopplingar vad gäller kategorin ”människosyn”. Vad gäller kategorin ”samhällets grundkonstruktion” så finns vissa mindre kopplingar men i det stora hela så råder det stora olikheter.

Tittar vi på det ideologiska kopplingsschemat så kan styrkan endast uppnå en måttlig nivå om det nu inte förekommer någon form samstämmighet vad gäller de ”grundläggande värderingarna”. Eftersom kategorin ”samhällets grundkonstruktion” faller bort så kan styrkeförhållandet nu som högst endast uppnå en svag nivå. I och med att fascismen tar ett sådant direkt avstånd mot individualismen än vad SD gör så måste jag ändå göra slutsatsen om att det inte finns en ideologisk koppling vad gäller ”människosyn”.

Kategorin som återstår är ”kosmologi” och om vi nu accepterar att en samstämmighet existerar här så har vi att göra med en mycket svag ideologisk koppling mellan den fascistiska idealtypen och Sverigedemokraterna. Således är den ideologiska kopplingen inte obefintlig, men närmare obefintlig än att ens vara måttlig. Att börja dra några slutsatser om att det är eventuella fascistiska rötter i partiets ideologi som ligger till grund för den här minimala ideologiska kopplingen är jag inte villig att göra.

Låt oss överblicka statusen för det ideologiska kopplingsschemat nu när de båda råmaterialen har studerats och jämförts med varandra.

1. Om samtliga ideologiska postulat och samtliga grundläggande värderingar är likvärdiga så är kopplingen absolut. **(ingen koppling)**
2. Om samtliga ideologiska postulat och majoriteten av de grundläggande värderingar är likvärdiga så är kopplingen mycket stark. **(ingen koppling)**
3. Om samtliga ideologiska postulat och en minoritet av de grundläggande värderingar är likvärdiga så är kopplingen stark. **(ingen koppling)**
4. Om samtliga ideologiska postulat är likvärdiga så är kopplingen måttlig. **(ingen koppling)**
5. Om en majoritet av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen svag. **(ingen koppling)**
6. Om en minoritet av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen mycket svag. **(koppling)**

7. Om inga av de ideologiska postulaten är likvärdiga så är kopplingen obefintligt. (**ingen koppling**)

Om den ideologiska kopplingen till fascismen nu kan betecknas som ”mycket svag” hos Sverigedemokraterna innebär det då att de är ett högerpopulistiskt parti? En sådan frågeställning måste i så fall besvaras på samma metodologiska tillvägagångssätt som genomförts i den här studien, och avsaknaden av en sådan gör att det inte finns ett närvarande empiriskt underlag för att dra en sådan slutsats och det har heller inte varit ambitionen för den här studien. Jag vill dessutom hävda att det vore en falsk dikotomi att påstå att om Sverigedemokraterna inte är ett fascistiskt parti så måste de i så fall vara ett högerpopulistiskt parti – det är mycket möjligt att den ideologiska kategoriseringen finns bortom dessa två ideologier.

Vidare måste vi också ställa oss frågan om samma svaga koppling hade uppstått om vi gjort samma analys gällande de övriga riksdagspartierna, deras eventuella koppling till fascismen och vilka slutsatser vi hade kunna dra av det? Dessutom finns frågan om det är viktigt att ta i beaktning vilka ideologiska rötter ett politiskt parti har när deras nutida ideologiska hemvist skall analyseras? Är det ett rättvist eller orättvist förfarande att ta med detta i en analys?

Kritik mot slutsatsen om att det finns en mycket svag koppling från SD till fascismen skulle kunna formuleras sig i termer om att det inte går att utgå ifrån Fascismens doktrin från 1932 när det kommer till att bedöma den fascistiska laddningen hos principprogrammet från 2011, och att Sverigedemokraternas ideologiska profilering snarare är ett uttryck för ”nyfascism” än renodlad ”klassisk fascism”.

Jag vill dock hävda att om vi ponerar att Sverigedemokraterna är ett nyfascistiskt parti så måste där rimligen finnas en ideologisk koppling till den ”klassiska fascismen” – och om det inte existerar så går det enligt min mening inte att tala om Sverigedemokraterna som ett nyfascistiskt parti. En parallell kan dras till ideologierna ”klassisk liberalism” och ”nyliberalism” där nyliberalismen visserligen är en mer modern tappning av den klassiska liberalismen men där den ideologiska kärnan är intakt trots ett stort tidspann mellan de båda parterna (Larsson, 2006: 27-29, 139-141). För att en ”ny-ism” skall kunna kopplas samman med en ”klassisk-ism” så bör där rimligen finnas en ideologisk kärna som är intakt och att betydelsen av tid och rum negligeras. Om inte, då talar vi egentligen om två olika ideologier.

Vad gäller missbruket av begreppet ”nyfascism” som ett epitet på olika aktörer så uttrycker sig A. James Gregor sig följande om denna företeelse (2006: 70, 79):

The dilation of the term “Fascist” to “neofascism” often involves the abandonment of analytic and descriptive rigor. The latter term has sometimes become coextensive with “ultranationalism,” “conservatism,” “right-wing,” “radical,” or “extreme right,” orientation, and sometimes includes those who are anti-Marxist, antiliberal, or anticommunist, who oppose a variety of “politically correct” postures ranging from gun control to liberalized immigration. Sometimes those who are little more than tax protesters are classified as “neofascists.” On the fringes, there are soccer

thugs, skinheads, and graveyard vandals who overturn Jewish headstones. All, at one time or another, by one or another analyst, have been identified as neofascist[...]. If the term “neofascism” is to mean anything, one could reasonably argue that it should display at least some of the major features of paradigmatic Fascism – the Fascism of Mussolini.

I den här studien har jag fokuserat på det ideologiska råmaterialet hos Sverigedemokraterna för att kunna dra en slutsats om dess ideologiska hemvist. En vidare framtida forskning skulle kunna komplettera med att studera den praktiska den så kallade operativa nivån hos SD – det vill säga den andra delen av Lundqvists analysmetod och i detta också studera partiets mer praktiska politik för att se vilken ideologisk prägel den har, och hur den kontrasteras mot partiets principprogram. Anledningen till att jag anser att det vore ett givande förfarande grundar jag i övertygelsen om att den ideologiska profileringen i det som *sägs* och *skrivs* hos ett politiskt parti nödvändigtvis inte måste reflekteras i vad det partiet sedan faktiskt *gör*.

10 Referenser

10.1 Tryckta källor

- Arnstad, Henrik (2013) *Älskade fascism. De svartbruna rörelsernas ideologi och historia*. Stockholm: Norstedts
- Arnstad, Henrik (2014) ”Fascism – eller något annat?” i Madelene Axelsson och Kristian Borg (red.) *Sverigedemokraternas svarta bok*. Stockholm: Verbal
- Aronson, Torbjörn (1990) *Konservatism och demokrati. En rekonstruktion av fem svenska högerledares styrelsedoktriner*. Stockholm: Norstedts
- Beckman, Ludvig (2005) *Grundbok i idéanalys – Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Stockholm: Santérus förlag
- Bergström, Göran, Kristina Boréus (2005) *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, andra upplagan*, Lund: Studentlitteratur
- Björk, Peter (2003) ”Sverigedemokraterna – Populism eller fascism?”, Kandidatuppsats. Halmstad: Sektionen för Hälsa och Samhälle, Högskolan i Halmstad.
- Gregor, A. James (2005) *Mussolini’s Intellectuals: Fascist Social and Political Thought*. Princeton: Princeton University Press
- Gregor, A. James (2006) *The Search for Neofascism – The Use and Abuse of Social Science*. New York: Cambridge University Press
- Griffin, Roger (1991) *The Nature of Fascism*. Abingdon: Routledge
- Kitschelt, Herbert, Anthony J McGann, (1995) *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. University of Michigan: The University of Michigan Press
- Larsson, Reidar (2006) *Politiska ideologier i vår tid. Sjunde upplagan*, Lund: Studentlitteratur
- Ljunggren, Stig-Björn (1992) *Folkhemskapitalismen. Högerens programutveckling under efterkrigstiden*. Stockholm: Tiden
- Ljunggren, Stig-Björn (2008) *Ideologier. Tredje upplagan*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg
- Lodenius, Anna-Lena (2015) *Vi säger vad du tänker – Högerpopulismen i Europa*. Stockholm: Atlas
- Lundquist, Lennart (1982) *The Party and the Masses – An Interorganizational Analysis of Lenin’s Model for the Bolshevik Revolutionary Movement*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International

- Mattsson, Per-Göran (2015) "Fascismens återkomst i nya kläder? En analys av Sverigedemokraternas idé-traditioner", Magisteruppsats. Försvarshögskolan. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A817207&dswid=1701>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Mudde, Cas (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press
- Mudde, Cas (2013) "Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what?" *European Journal of Political Research*, 52: 1-19
- Mussolini, Benito (2015) *The Doctrine of Fascism*. Metal-Inex Inc.
- Oja, Simon (2015) *Sverigedemokraternas budskap 2005-2010. En retorisk studie av ett annorlunda parti*. Örebro: Örebro University
- Passmore, Kevin (2014) *Vad är fascism? En kort introduktion*. Malmö: Arx Förlag
- Paxton, Robert O. (2004) *The Anatomy of Fascism*. New York: Vintage Books
- Sternhell, Zeev; Sznajder, Mario; Asheri, Maia (1994) *The Birth of Fascist Ideology*. Princeton: Princeton University Press.
- Tingsten, Herbert (1936) *Den nationella diktaturen – Nazismens och fascismens idéer*, Stockholm: Albert Bonnier

10.2 Elektroniska källor

- Höjer, Henrik (2014) *Fascister eller inte – vad anser forskarna?* [Elektronisk] Tillgänglig: <http://fof.se/artikel/forskarna-ar-eniga-sd-ar-inte-fascister>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Kihlström, Staffan (2014) *Även Löfven kallar SD nyfascistiskt*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.dn.se/val/nyval-2015/aven-lofven-kallar-sd-nyfascistiskt/>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Linderborg, Åsa (2014) *Jo, SD är nyfascister*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/kultur/kronikor/linderborg/article19987869.ab>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Matthews, Dylan (2016) *I asked 5 fascism experts whether Donald Trump is a fascist. Here's what they said*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.vox.com/policy-and-politics/2015/12/10/9886152/donald-trump-fascism>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Melzer, Herman (2014) *Magdalena Andersson om SD: Ett nyfascistiskt parti*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6038141>. Hämtdatum: 2016-12-11
- Norborg, Lars-Arne (2016) *Fascism*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/fascism>. Hämtdatum: 2016-12-11

- Nationalencyklopedin (2016) *Lars-Arne Norborg*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lars-arne-norborg>.
Hämtdatum: 2016-12-
- Sverigedemokraterna (2011) *Sverigedemokraternas principprogram 2011*.
[Elektronisk] Tillgänglig: https://sd.se/wp-content/uploads/2013/08/principprogrammet2014_webb.pdf. Hämtdatum: 2016-12-11